

principiel interesse. For det første udmærker den sig ved sin skarpe og metodiske stringens, ved sin meget klare placering af emnet og de reservationer, der må pålægges undersøgelsens rækkevidde. For det andet – og mere afgørende – analyserer Sibylle Mähl meget indgående den moralteologiske funktion, som karolingertiden og da især Alcuin tillagde kardinaldyderne i tidens reformvirksomhed. Undersøgelsen bliver derved et ikke uvæsentligt bidrag til diskussionen om 'den karolingiske renaissance'.

E. LADEWIG PETERSEN

CLAUDE CAHEN: Der Islam I. Vom Ursprung bis zu den Anfängen des Osmanenreiches. Fischer Weltgeschichte, Band 14. Frankfurt a. M. und Hamburg 1968. 376 s. Ill. 4.80 DM.

ROBERT MANTRAN: L'Expansion musulmane (VIIe-XIe siècles). Nouvelle Clio 20. Paris, Presses universitaires de France, 1969. 334 s. 28 F.

I 1954 beklagede Claude Cahen, professor i nærorientalsk historie ved Sorbonne, at om man skulde tro de da gangbare fremstillinger af Islams historie, havde Orienten i middelalderen været befolket af fyrster og lærde; et islamisk samfund og dets dynamik var endnu da forholdsvis ukendte størrelser. Og med rette; først den sidste generations kritiske, historiske forskning har for alvor lagt fundamentet for en videnskabeligt begrundet behandling af dette område. Philip K. Hitti's *History of the Arabs* (London 1937 og senere) blev nok allerede ved sin fremkomst karakteriseret som traditionel og ukritisk, men først nu kan denne hidtidige standardbog uden videre overlades til en velfortjent glemsel.

Flere af de Islamfremstillinger, som er fremkommet siden da, må imidlertid helt eller delvis dele skæbne med Hitti's. Det gælder bl. a. Bertold Spulers *Geschichte der islamischen Länder* (Leiden 1952; jf. Historisk tidsskrift 11. r. V, s. 152) og J. J. Saunders' *A History of Medieval Islam* (London 1965), som begge må anses for delvis *passés*. Alene Bernard Lewis' *The Arabs in History* (London 1953 og senere) har kunnet hævde sin position i kraft af sine lidet traditionsbundne synspunkter og sit forsøg på at frigøre Islams historie fra de hævdevundne statiske, kulturhistoriske rammer. Af de to her anmeldte fremstillinger er Robert Mantrans uden tvivl den svageste. Som seriens øvrige forfattere har også han været bundet af en tredeling af stoffet, en indledende – og ganske værdifuld – bibliografisk oversigt, en kort fremstilling af Islams historie indtil de seljukiske tyrkers erobringer ved midten af det 11. århundrede og endelig en diskussion af den aktuelle forskningssituation. Mantran har i sin fremstilling i en vis udstrækning indarbejdet resultaterne af de seneste årtiers forskning; meget savner man dog trods jævnlige henvisninger til den nyeste litteratur, og forfatterens forskningsdebat i bogens afsluttende trediedel forekommer mig mod forventning lidet givtig. I praksis står da også både opbygningen af Mantrans bog og dens synspunkter i meget stærk gæld til Bernard Lewis; den kan derfor heller ikke gøre krav på helt den samme position som mange af seriens øvrige bind.

Den grundlæggende fornyelse har først Claude Cahens behandling af Islams historie bragt. Forfatteren står selv helt centralt i den revision, som for øjeblikket finder sted i Islamforskningen, og han har i sin fremstilling langt mere organisk

end Mantran formået at indarbejde resultaterne af den sidste generations historiske forskning. Fremfor alt har Cahen sigtet mod at skabe en dynamisk og logisk sammenhængende tolkning af kalifatets historie. Specielt har de senere århundreder af Abbassidetiden (750–1258), som hidtil har været overmåde stedmoderligt behandlet, her fået den plads, der naturligt tilkommer denne urolige periode. Cahen har i denne forbindelse kunnet støtte sig til den lange serie af monografier, som er fremkommet i de seneste år, men hans systematisering lægger for første gang fastere rammer om periodens konflikter mellem det ortodokse kalifat (og det tavse flertal bag dette) og den revolutionære aktivitet, som yderligtgående shi'itiske grupper udfoldede med støtte fra Fatimidekalifatet i Cairo.

Mest originalt er vel Cahens opgør med Julius Wellhausens klassiske tolkning af Abbassidernes revolution mod det syriske Umayyadekalifat i årtierne frem mod 750. Wellhausens metodiske standard er håbløst forældet, men Cahen vender sig først og fremmest mod hans tilbøjelighed til – under indflydelse af den samtidige tyske historikerskoles uniformering af et samfunds udviklingsfaser – at forklare den abbassidiske revolution som resultat af nationale og beskatningsmæssige modsætninger mellem de arabiske erobrere og de bosiddende folk. Selv tillægger Cahen de meget markante religiøse konflikter, som opstod i borgerkrigenes spor i 7. århundrede, den afgørende betydning. Det er sandsynligt, at hans revision her har været lovlig drastisk, først og fremmest fordi Abbassidetidens mange politiske og religiøse modsætningsforhold vanskeligt lader sig tolke uden nøje sammenhæng med samfundets sociale struktur. Forklaringen ligger formentlig i, at Cahen nok har kunnet præsentere grundlæggende og meget nuancerede analyser af det islamiske samfunds opbygning, men – måske fordi dette område trods alt endnu er utilstrækkeligt udforsket – ikke helt har kunnet overvinde den statiske beskrivelse. Trods dette forbehold repræsenterer Cahens værk dog et afgørende brud med gammel tradition; det er for første gang lykkedes at skabe en bevægelig og konsistent fremstilling af Islams historie og med det islamiske samfund som centrum.

E. LADEWIG PETERSEN

T. S. R. BOASE: *Castles and Churches of the Crusading Kingdom*. London, Oxford University Press, 1967. xiv + 121 s. Ill. 75 sh.

Bogen behandler det egentlige kongerige Jerusalem, fyrstendømmet Antiochia samt grevskaberne Tripolis og Edessa. Den kan hovedsagelig karakteriseres som en fyldig rejsefører med et særdeles smukt illustrationsmateriale. Teksten er rent bygningsbeskrivende og tidshistorisk refererende (bortset fra enkelte stil- og fortificationshistoriske betragtninger i det afsluttende kapitel). Ind i teksten er flettet talrige uddrag af rejsebeskrivelser fra forskellige tider, fra senantikken op til det 19. aarhundrede, men der er ikke gjort noget forsøg paa at vurdere dem som historiske kilder; kun to steder i bogen er der sat spørgsmaalstegn ved en kildes troværdighed, og da er det gjort med ord som *It was not so simple a question as it seems in this account* (s. 21) og *No doubt the memories of this golden age are overcharged, but the immense prosperity of Acre . . . is well established . . .* (s. 97) – men nogen uddybning af baggrunden for forfatterens tvivl, evt. belagt med hen-